

שיבת הפתל - ירושלים

שיחת הגאון הרב אביגדר הלוי נבנצל שליט"א

לפרשת שופטים תשע"ח

עבודת ראש השנה - קבלת מלכות שמים

מלכות בשר ודם - דוגמא למלכות שמים

התורה מצוה בפרשתנו: "פִּי תְבֹא אֶל הָאָרֶץ אֲשֶׁר ה' אֱלֹהֶיךָ נָתַן לָךְ וּיְרַשְׁתָּהּ וַיִּשְׁכְּתָהּ בָּהּ, וְאָמַרְתָּ אֲשִׁימָה עָלַי מֶלֶךְ... שׁוֹם תְּשִׁים עָלַיךְ מֶלֶךְ אֲשֶׁר יִבְחַר ה' אֱלֹהֶיךָ בּוֹ" (דברים יז, יד-טו). מחלוקת תנאים (סנהדרין כ, ב) אם מינוי מלך היא מצוה חיובית¹, שהתורה רוצה ומצוה שימנו מלך על ישראל, או שלא נאמרה פרשה זו אלא בבחינת נתינת רשות, שאם ירצו ישראל למנות עליהם מלך רשאים הם לעשות כן, אך אין הם מצווים על כך.

עכ"פ יש אומרים שהיום זו כבר מצוה. שאחרי שה' נתן את המלכות לבית דוד, יש לדוד זכות על המלכות². אנו מתפללים כל יום על מלכות בית דוד גם בתפילה וגם בברכת המזון. יש זכות למלכות בית דוד.

אחד מתפקידי המלך הוא להיות דוגמא למלכות של מעלה. ה' ברא בעוה"ז אהבה בין איש לאשתו, דוגמא לאהבה בין הקב"ה לכנסת ישראל. כל שיר השירים בנוי על יסוד זה. גם אהבה בין אב לבן היא דוגמא לאהבה בין הקב"ה לישראל. וכך גם מלך, אחד מתפקידי ענין המלכות הוא להיות דוגמא למלכות שמים³. הקב"ה חלק מכבודו ליראיו (במלכי ישראל) או נתן מכבודו לבשר ודם (במלכי אומות העולם), כדי שתהיה דוגמא בעולם הזה למלכות שמים, לעורר אותנו לקבל מלכות שמים⁴. כשהמלך מתנהג כראוי, הוא דוגמא למלכות שמים⁵.

מהות קדושת יום ר"ה - המלכת ה'

הענין של מלכות קשור מאד לראש השנה. חז"ל אמרו, "אָמְרוּ לִפְנֵי בְרֵאשׁ הַשָּׁנָה מַלְכוּת... כְּדֵי שֶׁתִּמְלִיכוּנִי עֲלֵיכֶם"⁶ (ר"ה טז, א). זהו מיסודות העבודה של ראש השנה, להמליך עלינו את הקב"ה. ענין זה ניכר גם בנוסח הברכה שתקנו לנו חז"ל בתפלת ראש השנה ובקידוש היום. הגמרא הרי אומרת כלל בהלכות ברכות - "אֵין חוֹתְמִין בְּשֵׁתִים" (ברכות מט, א) ככלומר: גם בברכה שעוסקת בכמה ענינים, החתימה צריכה לעסוק בענין אחד בלבד, ולא יותר. למשל: בברכת המזון אנו אומרים, "רַחֵם נָא ה' אֱלֹהֵינוּ, עַל יִשְׂרָאֵל עַמְּךָ, וְעַל יְרוּשָׁלַיִם עִירְךָ, וְעַל צִיּוֹן מִשְׁכַּן כְּבוֹדְךָ, וְעַל מַלְכוּת בֵּית דָּוִד מְשִׁיחְךָ, וְעַל הַבַּיִת הַגָּדוֹל וְהַקָּדוֹשׁ וְכוּ', וּבְכָל זֹאת בְּחַתִּימָה אֵינָנו אֹמְרִים "בּוֹנֵה יְרוּשָׁלַיִם, וְהַמְקֻדָּשׁ, וְיִשְׂרָאֵל, וְהַמֶּלֶךְ דָּוִד", אֵלָּא "בּוֹנֵה יְרוּשָׁלַיִם" בְּלַבַּד]. ממילא קשה, כיצד חותמים בראש השנה את ברכת קדושת היום (בתפלה ובקידוש) במילים "מלך על כל הארץ, מקדש ישראל ויום הזכרון"? הרי שלושה ענינים יש כאן: (א) מלך על כל הארץ, (ב) מקדש ישראל, (ג) מקדש יום הזכרון!

והנה, לגבי הצירוף של "מקדש ישראל ויום הזכרון" מסבירה הגמרא (שם), שאין כאן שני ענינים אלא ענין אחד - מקדש ישראל שמקדשים את יום הזכרון [שזהו אחד המאפיינים של קדושת ישראל, שיש בכחם לקדש את הזמנים, ובכלל זה גם

את יום הזכרון]. אבל "מלך על כל הארץ" - כיצד שייך ענין זה ל"מקדש ישראל ויום הזכרון"? מדוע אין כאן בעיה של חתימה בשני ענינים?

התשובה היא, שתוקף קדושת היום של ראש השנה, הוא להעמיק בו את ההכרה בכך שה' הוא "מלך על כל הארץ". ממילא, אין כאן חתימה בשני ענינים, אלא הכל ענין אחד: מפני שהוא "מלך על כל הארץ", לכן הוא "מקדש ישראל ויום הזכרון", כדי שנקדיש יום זה לקבלת מלכותו⁷.

למה דווקא ראש השנה הוא היום שנקבע לעבוד בו על ענין זה, של הכרה במלכות שמים? כי הראשון שהכיר במלכות ה' היה אדם הראשון, ואדם הראשון נברא בראש השנה (ר"ן מס' ר"ה דף ג, א מדפי הרי"ף בשם הפסיקתא). אמנם אנו אומרים שהקב"ה הוא "אֲדוֹנָי עוֹלָם אֲשֶׁר מֶלֶךְ בְּטָרֵם כָּל יְצִיר נְבִרָא" - עוד לפני בריאת העולם כבר היה הקב"ה מֶלֶךְ - אבל אז לא היה עדיין מי שיכיר במלכותו ויקרא לו "מֶלֶךְ", כי לא היו נבראים. רק אחרי שנברא העולם - "לעת נעשה בחפצו פל - אזי מלך שמו נקרא". אז היה כבר מי שיקרא לקב"ה מלך. נמצא, שההמלכה הראשונה של הקב"ה היתה ע"י אדם הראשון שנברא בר"ה.

לכן עבודת היום של ראש השנה היא "תמליכוני עליכם" (ר"ה טז, א). ביום זה אנו מעמיקים את הכרתנו במלכותו ית' בעולם, ומתפללים לפניו שכל העולם יגיע להכרה זו. "וַיִּדַע כָּל פְּעוֹל כִּי אַתָּה פְּעַלְתָּ, וַיִּבִין כָּל יְצוֹר כִּי אַתָּה יִצְרָתָהּ, וַיֹּאמֶר כָּל אֲשֶׁר נִשְׁמָה בָּאֲפֹ: ה' אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל מֶלֶךְ, וּמַלְכוּתוֹ בְּכָל מְשָׁלָה", "וּבִכְן תֵּן פַּחַדְךָ ה' אֱלֹהֵינוּ עַל כָּל מַעֲשֶׂיךָ, וְאֵימַתְךָ עַל כָּל מַה שְּׁבִרְתָּ" - כולן בקשות על כך שיתגלה כבוד מלכות שמים. שלא ישאר אף גוי אחד שלא מכיר במלכות שמים, כל שכן שלא ישאר אף יהודי אחד שלא מכיר במלכות שמים. כולם יכירו בכך שה' אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל מֶלֶךְ, וּמַלְכוּתוֹ בְּכָל מְשָׁלָה. ולגבינו - אנו משתדלים להכיר בזה כבר עכשיו.

זו גם אחת הסיבות לשמחה שלנו בראש השנה. אמנם ראש השנה איננו יום של "שמחה יתרה", כפי שהגדיר הרמב"ם (הלכות חנוכה פ"ג ה"ו), אך יש מצות שמחה גם בר"ה (ע"י שו"ע שם סי' תקצ"ז ס"ב, ושאגת אריה סי' ק"ב), וכך אמר גם עזרא הסופר לישראל בראש השנה: "לָכֵן אֶכְלוּ מִשְׁמָנִים וְשָׂתוּ מִמִּתְקִים... וְאֵל תִּעְצְבוּ, כִּי תִּדְרֹשׁ ה' הֵיאָה מִעַתָּה כִּי" (נחמיה ח, י). כשממליכים מלך בשר ודם, הרי עושים משהו ושמחה. ואם כן, כשאנו ממליכים עלינו את מלך מלכי המלכים הקב"ה, ודאי שצריך לשמוח!

אכילת "סימנים" בראש השנה - כיצד היא משפיעה על דיננו?

אבל לא רק משמנים וממתקים אנו אוכלים בראש השנה, אלא גם "סימנים". אוכלים קצת רמונים וקצת דבש, ועוד כמה

וכשיפול היסוד תמוטט כבר החומה כולה בבת אחת. לפעמים, זוהי דרך קצרה וקלה הרבה יותר.

זוהי בדיוק צורת עבודתנו בר"ה. העוונות הרי הם חומה שמבדילה בינינו לבין הקב"ה: "פִּי אִם עֲוֹנוֹתֶיכֶם הָיוּ מִבְּדָלִים בֵּינֵיכֶם לְבֵין אֱלֹהֵיכֶם" (ישעיהו נט, ב). בראש השנה איננו מפרקים את חומת העברות שלנו בפטיש ויתד, אלא חותרים תחת היסוד. היסוד לכל העברות שלנו, הוא אי הכרה מספקת במלכות שמים. אם אדם היה רגיל לחשוב יותר על כך שהקב"ה הוא המלך והמנהיג היחיד שקובע מה יהיה בעולם, הוא ממת והוא מחיה, הוא גוזר איזו לחרב ואיזו לרעב ואיזו לְדָבָר - הוא היה נזהר הרבה יותר שלא לעבור על רצון ה'. אבל כנראה שאיננו חושבים על זה מספיק, וממילא במשך השנה נבנית על היסוד הזו חומת העברות שלנו, המבדילה בינינו לבין הקב"ה. עבודת התשובה שלנו בראש השנה היא למוטט את היסוד הזה. להשריש בלבנו את ההכרה, שרק ה' קובע מה יהיה בעולם, ולא שום כח אחר. לא נתניהו, לא אובאמה ולא שום אדם אחר קובעים מה יהיה כאן, אלא רק הקב"ה לבדו קובע מה יהיה.

ביום הכפורים אנו מנסים להכות כל אבן ואבן. נכשלת בדבר הזה, ונכשלת בדבר הזה... מתודים ומפרטים את כל החטאים, כדי לפרק אותם אחד אחד. אבל העבודה של ר"ה היא להשמיט את היסוד מתחת לחטאים. להבין שהקב"ה מנהיג ושופט את העולם, יודע כל מה שנעשה בעולם, ועל פי זה קובע מה יקרה לכל אחד ואחד. ממילא נבין, שלא כדאי לחטוא. כך נוכל ביום הכפורים להגיע באמת להכרה מלאה, ש"סרנו ממצוותיך וממשפטיך הטובים ולא שווה לנו", שכל מה שעשינו נגד רצון ה' לא היה שווה כלום. זו התשובה שלנו בר"ה. למרות שלא אומרים וידוי בר"ה, אבל להגיע להכרה הברורה שה' אלקי ישראל מלך ומלכותו כַּפֵּל מְשֻׁלָּה ואפס זולתו. ע"י קבלת עול מלכות שמים בר"ה, יהיה קל יותר להתחרט ביום הכיפורים על כל מה שעשיתי שלא כדין ושלא כהלכה. יסוד התשובה הוא קבלת עול מלכות שמים, וזו עיקר עבודתנו בראש השנה.

השיחה נערכה לפי שטחיות הבנתו של העורך,
וכל טעות או חסרון יש לתלות בעורך בלבד.

דברים טובים, ומקוים שבגלל זה ה' יחתום אותנו לשנה טובה ומתוקה. המאירי כבר שואל ("בית הבחירה" על מס' כריתות ו, א), למה אין כאן איסור של נישואין⁸? (ע"י ויקרא יט, כו וברש"י שם) בשלמא אם אני לומד תורה, מגיע לי שכר. אם אני נותן צדקה, מגיע לי שכר. אבל בשביל שאני אוכל קרא מגיע לי שכר? ! איך יכולה אכילת קרא או כרתי להשפיע שתהיה לי שנה טובה? - כך שואל המאירי.

ותירץ, שאין הכוונה שבגלל שאכלתי פרחי יכרתו אויבינו, או בגלל שאכלתי תמרים יתמו שונאינו. אלא הכוונה היא "לעורר בו לבבו להנהגה טובה". להרגיש גם בזמן הסעודה, שהיום הוא יום קדוש ונורא, שבו עומד האדם לדין על כך שיסתלקו שונאינו, שיתמו עוונותינו, שנהיה לראש ולא לזנב, וכן שאר הענינים שהסימנים מרמזים עליהם; כדי שגם בזמן הסעודה ירגיש את אימת יום הדין, ויתפלל על הענינים שהסימנים מרמזים עליהם⁹ ("בית הבחירה" למאירי, שם). התפלה והבקשה והתעוררות הנפש בשעת אכילת הסימנים, הם אלו שיכולים להשפיע על הדין, ולא האכילה עצמה¹⁰. אולי אחרי שיש הלכה כזו בשו"ע, לאכול סימנים בר"ה, אולי גם עצם האכילה עוזרת, כי קיימנו את הסעיף הזה בשו"ע. גם זה מוסיף זכויות. אבל בשורש הענין, לא אכילת הסימנים היא שעוזרת, אלא העיקר התפלה והבקשה והתעוררות הנפש בשעת האכילה, וקבלת עול מלכות שמים.

במה מהוה ראש השנה יום של תשובה?

שני ימי ראש השנה, הם שני הימים הראשונים של עשרת ימי תשובה. וקשה: הרי בראש השנה איננו מתוודים על שום חטא¹¹. יותר מכך: אנו נזהרים אפילו שלא להזכיר בו חטא, כדי לא לעורר עלינו קיטרוג ח"ו (ע"י משנ"ב סי' תקפ"ד ס"ק ג). במה מתבטאת א"כ העובדה, שראש השנה הוא אחד מעשרת ימי תשובה? כיצד יכול ראש השנה להמנות כאחד מעשרת ימי תשובה, בלי תשובה ווידוי?

נראה לבאר ענין זה במשל: לוי היתה עומדת לפנינו חומה גבוהה והיינו רוצים לסתור אותה, כיצד היינו עושים זאת? אפשרות אחת היא, לקחת פטיש ויתד, להכות בחומה ולהפיל ממנה אבן אחרי אבן. בדרך זו היינו משיגים את התכלית המבוקשת, אבל בקושי רב ובמאמצים רבים. ואולם ישנה גם דרך אחרת - לחפור תחת החומה כדי למוטט את היסוד שלה,

1. וכששאלו ישראל מלך בזמן שמואל הנביא, יפה כיוונו, שהרי נצטוו על כך בתורה למנות עליהן מלך (רש"י סנה' כ, ב ד"ה ה"ג רבי יהודה אומר).
2. לא מצאתי מי הוא שסובר כן. ובחינוך רואים דוקא סברא הפוכה, שהרי החינוך שואל: "ואל תהרהר בני אחרי דברי לומר ואיך יחשוב אבי זאת המצוה מן הנהגות לדורות, והלא משנמשח דוד המלך נסתלקה זאת המצוה מישראל, שלא יהיה להם למנות עוד מלך, כי דוד וזרעו נשיאים עליהם לעד עד כי יבא שילה שיהיה מזרעו מלך לעולם במהרה בימינו" (ספר החינוך מצוה תצ"ז). ותירץ החינוך: "שענין המצוה אינו למנות מלך חדש לבד, אבל מענינה הוא... למנות מלך חדש אם תהיה סיבה שנצטרך לו, וגם כן להעמיד המלוכה ביד היורש, ולתת מוראו עלינו ונתנהג עמו בכל דבר כמצוה וכתורה הידועה, וזה באמת נוהג הוא לעולם" (שם). ועכ"פ רואים משאלתו, שמצד הסברא הבטחת ה' לדוד שלא תכרת המלכות מזרעו לעולם (ע"י רמב"ם פ"א מהל' מלכים ה"ז) זו סיבה לומר דוקא שמצות מינוי מלך בטלה. ומה שהביא הרב שליט"א דיש אומרים שבחירת דוד מחדשת מצות מינוי מלך אף לדעת הסוברים שאין מצוה כזו בתורה - נראה דהכוונה היא למצוה מדברי קבלה או מד"ס. [וכן מוכרחים לומר. שהרי זאת התורה לא תהא מוחלפת, ואם אין מצוה בתורה על מינוי המלך, לא יתכן שתתחדש מצוה כזו מה"ת בשום עת ובשום זמן].
3. כמו שאמרו חז"ל: "מלכותא דארעא כעין מלכותא דרקיעא" (ברכות נח, א), ומתוך הכרת טכסיס המלכותא דארעא, אפשר לקבל מושגים על המלכותא דרקיעא וללמוד את דרכי הנהגתה.
4. ומסופר על הגה"צ רבי ירוחם ליבוויץ זצ"ל, המשגיח דשיבת מיר (ברוסיה), שאמר לתלמידיו לפני הימים הנוראים, שהיה כדאי להם לראות את

הצאר הרוסי כשהוא נוסע ממקום למקום, בכל מקום שהוא מגיע אליו באים לפניו משפחות הנידונים למות ומפילים עצמם על הארץ לפני מרכבתו בבכיות נוראות ועצומות, אולי יחוס אולי ירחם. וזוהו אפשר לקבל מושג על מלכותא דרקייעא, "אִיְקָה יַעֲבֹדוּ הַגּוֹיִם הַאֲלֵהָ אֶת אֱלֹהֵיהֶם וְאֶעֱשֶׂה כֵּן גַּם אֲנִי" (דברים יב, ל), איך צריכים אנו לבוא לפני הקב"ה לבקש על נפשנו בימי הדין, שהרי באמת לו לבדו ית' המלוכה והממשלה, ורק בידו מפתח של תחית המתים להכריע מי יחיה ומי ימות, מי ינוח ומי ישלך.

ובספר "אלף המגן" על ה"מטה אפרים" (סי' תקפ"ד ס"ק ט"ו בהג"ה) מובא על הגה"ק מהרצ"א מדינוב (בעל ה"בני יששכר") שפעם אחת בעת אמירת "המלך" בתפלת שחרית של ר"ה התעלף המהרצ"א, ובקושי רב הצליחו להעירו. וכששאלו אותו לאחר התפלה למה התעלף, אמר שבקוראו "המלך" נזכר בדבריו של אספסיינוס רבי יוחנן בן זכאי: "אי מלכא אנא, עד השתא אמאי לא אתית לגבאי"? (גיטין נו, א). ומכאן למד שגם מהמלכותא דרקייעא יש טענה כזו אל האדם: "אי מלכא אנא, עד השתא אמאי לא אתית לגבאי"? איפה היית עד היום?... למה לא באת אלי קודם?... [ויש המבארים שלכן בכל עשיית אומרים "המלך הקדוש" ו"המלך המשפט", כדי שלפחות ביה"כ ננצל מטענה זו, "אי מלכא אנא, עד השתא אמאי לא אתית לגבאי"].

5. וזוהו תתורץ קושיא חמורה: הרי אחד מפסוקי מלכויות שבתפלת ר"ה הוא הפסוק "וַיְהִי בִישְׁרוֹן מֶלֶךְ בְּהַתְּאַסֵּף רְאִשֵׁי עַם יְחִיד שְׁבָטֵי יִשְׂרָאֵל" (דברים לג, ה), כמבואר בגמרא (ר"ה לב, ב) וברמב"ם (פ"ג מהלכ' שופר ה"ט). והנה בכמה מדרשים, וגם במפרשי התורה, יש שפירשו "וַיְהִי בִישְׁרוֹן מֶלֶךְ" על משה רבינו, שהיה מלך על ישראל (עי' רמב"ן דברים שם שהזכיר דברי המדרשים בזה. ועי' רש"י במדבר י, ב ורמב"ם בפירוש המשנה שבועות פ"ב מ"ב). ולפי פירוש זה קשה לכאורה, איך אפשר לומר פסוק זה בפסוקי מלכויות של ר"ה, הרי פסוקי המלכויות נאמרים "כדי שתמליכוני עליכם", כדאיתא בר"ה (טז, א), וא"כ לכאורה רק פסוקים שמוזכרת בהם מלכות ה' ראויים להאמר, ולא פסוקים שמוזכרת בהם מלכות בשר ודם. ואולם לפי דברי הרב שליט"א ז"ל, כיון דמלכותא דארעא היא משל ודוגמא למלכותא דרקייעא, ובפרט כאשר המלך מתנהג כראוי כפי רצון ה' - ומי לנו גדול ממה בענין זה - א"כ גם פסוקים המדברים במלכותא דארעא ראויים להאמר בר"ה, כיון שמתוך ההתבוננות במלכותא דארעא אנו באים להכיר גם במלכות שמים.

6. וכתב ב"מאור ושמש" (סוף חומש דברים, רמזי ר"ה, ד"ה ואמרו לפני בר"ה וכו'), שעל ידי עבודת "תמליכוני עליכם" של ר"ה, "על ידי זה יוסף אומץ ליחד אלקיני בעת אמרו שמע ישראל כל השנה, שיוכל לקבל עליו עול מלכות שמים בקדושה על ידי המשכת הקדושה שהוא מושך עליו בר"ה... וזהו הפירוש ואמרו לפני מלכויות כדי שתמליכוני עליכם. שהכונה, שתאמרו המלכויות בר"ה בכל לבבכם, שעל ידי זה תמליכו את ה' ב"ה כל השנה ברוב עוז".

7. וכן לרשב"ג (ר"ה לב, א) שסובר שכולל את קדושת היום בברכת זכרונות (ולא בברכת מלכויות), וחותרם בה "ברוך אתה ה' זוכר הברית, מקדש ישראל ויום הזכרון", צריך לומר דמהות קדושת היום היא שה' זוכר בו מעשי בני האדם ודן אותם לפי מעשיהם, וא"כ אין כאן חתימה בשני ענינים, אלא הכל ענין אחד: מפני שהוא "זוכר הברית", לכן הוא "מקדש ישראל ויום הזכרון", כדי שנקדיש יום זה להעלות בו זכרונו לפניו לטובה. [ומודה רשב"ג לרבי (שסובר שכולל קדושת היום במלכויות), שגם ה"מלכויות" הן מתוקף קדושת היום כמו ה"זכרונות"; וגם רבי מודה לרשב"ג שגם ה"זכרונות" הן מתוקף קדושת היום כמו ה"מלכויות". אלא שנחלקו היכן ראוי יותר להזכיר את קדושת היום, בברכה הרביעית או בברכה האמצעית, כמבואר בגמ' (ר"ה שם)].

ולגבי יוה"כ, שגם שם חותמים "מלך מוחל וסולח לעונותינו ולעונות עמו בית ישראל, ומעביר אשמותינו בכל שנה ושנה, מלך על כל הארץ, מקדש ישראל ויום הכפורים", צ"ל ד"מלך מוחל וסולח" הוא ממהות קדושת היום, והוא ענין אחד עם "מקדש ישראל ויום הכפורים". ולגבי "מלך על כל הארץ" צריך לומר, שבכל עשרה ימים אלו ה' מראה את מלכותו במה שהוא דן ושופט את העולם, (ולכן בכל עשיית אומרים "המלך הקדוש" ו"המלך המשפט"), וא"כ גם זהו ממהות קדושת היום, דמכח זה שהוא מלך העולם הוא דן אותנו וסולח לעונותינו ביום הזה, והכל ענין אחד.

8. "לא תאכלו על הדם, לא תנחשו ולא תעונגו" (ויקרא יט, כו), "לא תנחשו - כגון אלו המנחשין בחולדה ובעופות, פתו נפלה מפיו, צבי הפסיקו בדרך" (רש"י).

9. ויש שבארו את ענין הסימנים כך: הנה כל תפלה צריכה להיות בלחש, כדילפי' מחנה דכתיב בה "וְקוֹלָהּ לֹא יִשְׁמָע" (ברכות לא, א). והטעם בזה הוא, כדי שתהא משומרת מן החיצונים, שבהם כתיב "קָרְאוּ בְּקוֹל גְּדוֹל" (מל"א יח, כז), כי בית הסתרים אינו מקבל טומאה, ואין להם שליטה אלא במה שבגלוי. ובראש השנה שהוא זמן קטרוג צריך שימור ביותר, ולכן ביום זה התפלה היא בשופר, שהיא השמעת קול בלא דיבור כלל, והיא כעין תפלה ללא מילים שתעמוד לנו זכות עקדת יצחק. [עי' רש"י (ר"ה כו, ב ד"ה כמה) ותוס' (שם ד"ה של יעל) שכתבו דשופר של ר"ה בא לתפלה ולהזכיר העקדה; ומשום מילתא דתפלה דפתיך ביה, נחלקו התנאים אי שופר פשוט עדיף או שופר כפוף עדיף, ע"ש. ולכן תקנו חז"ל לתקוע על סדר התפלה, כי גם התקיעה היא תפלה - ללא מילים - וצ'רפיה אל התפלה הנאמרת בפה]. וזהו גם ענין הסימנים, דסימן הוא דבר שהוא למעלה מן הדיבור (שגם מי שאינו יכול לדבר, או שאין חבירו מבין לשונו, יכול לגלות רצונו ע"י סימנים שעושה בידי או בראשו), וע"י עשיית הסימנים אנו מרמזים לקב"ה על בקשותינו, שיכרתו שונאינו ושירבו זכויותינו וכו', והכל ללא מילים, רק בסימנים. וזהו שאמרו "סימנא מילתא" (כריתות ו, א); היינו - במקום מילים (עי' "בני יששכר", מאמרי חודש תשרי, מאמר ב' אות י'). ונמצא גם לפי פירוש זה, שאכילת הסימנים היא סוג של תפלה, ועיקר כחם הוא בבחינת התפלה המרומזת בהם, ולא בעצם אכילתם.

10. על פי זה תירץ השל"ה מה שקשה, "כי לשון רוביא מורה על יָרְפוּ, אבל איך נרמז שם שזכויותינו יָרְפוּ, דלמא זכויות דעלמא? וכן בְּרַחֲמֵי יכרתו שונאינו, איך נרמז שם שונאינו, דלמא ח"ו להפק? אלא הענין הוא, שאין שום רמז באכילת הפרי, רק הפרי הוא סימן שיזכור האדם ויתעורר בתשובה ויתפלל על הדבר הזה" (של"ה מסכת ראש השנה, נר מצוה עמוד הדין, דף ע' טור א' בדפוסים הראשונים ד"ה ז"ל הטור).

11. עי' מג"א (סי' תקפ"ד סק"ב) ומחצית השקל (שם), דאיכא לכאורה סתירה בזה, אם ראוי להתודות בר"ה, או אין ראוי לעשות כן. וע"ש (בשם השל"ה) כמה תירוצים לסתירה זו, ושואוי להחמיר ככולם (שלא יהיה הוידוי בשעת התפלה, ושיפרט חטאיו ולא יאמר סתם 'חטאתי', ושיהיה הוידוי בלחש ולא בקול, ודוקא בשעת התקיעות בין סדר לסדר, שאז השטן מעורבב ואינו יכול לקטרג). ובאופן המותר - כתבו דטוב ונכון להתודות. [וגם שר המשקים אמר "אֶת חֲטָאֵי אֲנִי מִזְכִּיר הַיּוֹם" (בראשית מא, ט), וזה היה בראש השנה, כמבואר בגמרא, שבראש השנה יצא יוסף מבית האסורים (ר"ה יא, א). וידוע דבדורות הראשונים היתה ידיעה בנסתרות אפילו לאותן שהיו מצד הטומאה. וממה שציינה התורה אמירה זו, משמע דשפיר קאמר (דאם לא כן - כל המשפט מיותר)]. ואולם הרבה נוהגים שלא להתודות גם בין התקיעות, מחשש להפסק בין הברכה לתקיעות (עי' משנ"ב סי' תקצ"ב ס"ק י"ב).